

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਐਨਾਨਾਮਾ

(10 ਦਸੰਬਰ 1948 ਦੇ ਆਮ ਇਜਲਾਮ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: 217-ਏ(3) ਰਾਹੀਂ ਪੁਰਵਾਣਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਐਨਾਨਿਆ ਗਿਆ)

10 ਦਸੰਬਰ 1948 ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਆਮ ਇਜਲਾਮ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਐਨਾਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੁਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਐਨਾਨਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ ਹੇਠਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੇ ਆਮ ਇਜਲਾਮ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਐਨਾਨਾਮੇ ਦਾ ਪੁਰਬਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਾਜ਼ਮੀ ਜਾਂ ਖੋਤਰੀ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੰਡਣ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ, ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਬੰਦ :

ਜਦ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਧੁਰ ਅੰਦਰਲੀ ਅੰਤਰੀਵ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਨਾ ਟਾਲੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਇਨਸਾਫ ਅਤੇ ਅਮਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹਨ।

ਜਦ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰਾਦਰ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਉਜੱਡ ਰਿਸ਼ਮ ਦੀਆਂ ਰਾਹਵਾਟੀਆਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ ਖੁਜਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਤਾਂਬ ਤੇ ਤੀੜ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਐਨਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਇਨਸਾਨੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬੇਨਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਡਰ ਤੇ ਗ਼ਰੀਬੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਾਣ ਸਕੇ।

ਜਦਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਬੇਬਸ ਹੋ ਕੇ ਆਖਰੀ ਚਾਹੇ ਵਜੋਂ ਜਨਮ ਤੇ ਦਮਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬਗਾਵਤ ਕਰਨ ਉਤੇ ਉੱਤਰ ਆਏ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਰਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏ।

ਜਦਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿ ਮਿਲੇ।

ਜਦ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰਟਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਾਨੇਸੇਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਧੁਨਰਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਜਦ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਹ ਪੁਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖਲੋਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸਤਿਕਾਰ ਰਖਦਿਆਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ, ਜਦ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸਮਝ ਉਕਤ ਪੁਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਥ ਕਰਨਾ ਇਕ ਅਤੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਸ ਨਈਂ ਹੁਣ ਬੂ.ਐਨ.ਓ ਦੀ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਐਨਾਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਐਨਾਨਾਮਾ ਸਭਨਾ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਭਨਾ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪ੍ਰਗਾਧਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮਾਧ ਦੰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅੰਗ ਇਸ ਐਨਾਨਾਮੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਉਸਾਰੂ ਦਸਮ ਚੁਰੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਵਾਏਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੱਖ ਮੈਂਬਰ ਮੁਲਕ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠ ਆਉਂਦੇ ਇਨਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਨਗੇ।

ਆਰਟੀਕਲ: 1

ਸਾਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ, ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਤਰਕ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਾਤਰੀਭਾਵ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰਖਦਿਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 2

ਹੁਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਨਸਲ, ਰੰਗ, ਲਿੰਗ, ਭਾਸ਼ਾ, ਧਰਮ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੋਣੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰੁਤਬਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਐਨਾਨਾਮੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਾਧਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਹੜੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੁਤਬਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹ ਮੁਲਕ ਕਿਸੇ ਟਰੱਸਟ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਵੈਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਰਬੂਸੱਤਾ ਮੀਮਤ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 3

ਹੁਕਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਊਣ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 4

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁਨਾਮ ਜਾਂ ਦਾਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਗੁਨਾਮਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 5

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤਾਓ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ।

ਆਰਟੀਕਲ: 6

ਹੁਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਨੂੰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲੇਗਾ।

ਆਰਟੀਕਲ: 7

ਸਭਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਨੂੰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੋਂ ਰਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲੇਗੀ। ਸਭਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੇਦ ਭਾਵ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲੇਗੀ ਅਤੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਕਸਾਹਟ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲੇਗੀ।

ਆਰਟੀਕਲ: 8

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਰਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਮਿਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਗਾਧਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟਿਰਬਿਊਨਲਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 9

ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਆਪਸਪਰੇ ਵੰਗ ਜਾਂ ਮਨਮਰਜੀ ਨਾਲ ਗਿਰਫਤਾਰ, ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਰਾਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਆਰਟੀਕਲ: 10

ਹੁਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੇਸ਼ ਨਗਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਟਿਰਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਨਿਆਂ ਪੂਰਵਕ ਤੇ ਜਨਤਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 11

ਹੁ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਸਜ਼ਾ-ਖਾਫ਼ਤਾ ਜ਼ਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਨਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਉਹ ਉਦੋਂ ਤਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਰਖਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਰਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਾਵਾ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਤਾਂ ਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਏ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦੰਡ-ਯੋਗ ਜ਼ਰਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਏਗਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜ਼ਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਰਮ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਣੇ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਰਮ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਜ਼ਰਮ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਆਰਟੀਕਲ: 12

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ, ਘਰ, ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿੰਟੀ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਆਪਸਪਰੇ ਦਸ਼ਨਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਸ਼ੌਹਰਤ ਨੂੰ ਕੰਰਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਕਮ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਦਸ਼ਨਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਿਰੁਧ ਰਾਨੂੰਨ ਹੇਠ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲੇਗੀ।

ਆਰਟੀਕਲ: 13

ਹੁਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਣ ਤੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਪਰਤਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 14

ਹੁਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਤਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਚੂਜੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਸ਼ੁਰੂਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਤੇ ਗੈਰਰਾਜਸੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵੱਖ ਬੂ.ਐਨ.ਓ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ।

ਆਰਟੀਕਲ: 15

ਹੁਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਮੀਅਤ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਸਪਰੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਕੋਮੀਅਤ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕੋਮੀਅਤ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 16

ਸਭ ਬਾਨਸ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸੇ ਵੀ ਨਸਨ, ਵੈਖੀਅਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਆਦਿ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਿਵਾਰ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਵਿਆਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਤਲਾਕ ਆਦਿ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਉਹ ਬਰਾਇਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ।

ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜੇਕਰ ਜੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਧੂਰੀ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਧਰਿਵਾਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੇ ਦੁਦਰਤੀ ਫਿਰਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਧਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਧਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 17

[missing]

ਹੁਰ ਫਿਰ ਨੂੰ ਫਿਰੰਨੇ ਜਾਂ ਮਿਨਕੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 18

ਰਿਸੇ ਵੀ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਹੁਦਕੇ ਵੰਗ ਨਾਨ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਹੁਰ ਫਿਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਜਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸਾਮਲ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਫਿਰੰਨੇ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਗੁਪਤ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦੇਣ ਦਾ, ਰਵਾਇਤਾਂ ਰਾਇਮ ਰਖਣ ਦਾ, ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰ ਵਗੈਰਾ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸਾਮਲ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 19

ਹੁਕੇਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੁਣੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਇਸ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਗੈਰ ਰਿਸੇ ਦਜਨ ਆਂਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਗੁਣੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਰਿਸੇ ਵੀ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਮੰਗਣ, ਲੈਣ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਸਾਮਲ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 20

ਹੁਕੇਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਧੁਰਅਮਨ ਫਿਰੰਫ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਭਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ।

ਰਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਬਰਨ ਰਿਸੇ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 21

ਹੁਰ ਫਿਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਨਕਰ ਵਿਚ ਸਿਧੇ ਜਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਵੰਗ ਨਾਨ ਚੁਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸਮੂਨੀਅਤ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ।

ਹੁਕੇਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਰ ਹਾਸਟਕੀਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ।

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ਟਾਵਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁਪਤ ਚੋਣ ਪਰਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰਧੰਬ ਚੋਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਨ ਮੋਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੁੰਤਤਰ ਵਿਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 22

ਹੁਕੇਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਸਟਕੀ ਯਤਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਮੁਨਕਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਰਬਰ, ਸਮਾਜਕਰ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਰਾਸ ਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਣ ਤਾਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 23

ਹੁਕੇਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਰੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ, ਨੌਕਰੀ ਦੀਆਂ ਸੁਖਾਵੀਆਂ ਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਗਲਤਾਂ ਮਾਨਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਨ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੁਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਹੁਕੇਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਰਿਸੇ ਭੋਦ ਭਾਵ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰ ਰੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਜਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਵਿਆਰਤੀ ਰੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਮੋਹਨਤਾਨਾ ਹਾਸਲ ਕਰਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਜਿਸ ਨਾਨ ਉਹ ਇਸ ਹੱਦ ਤਰ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਉਦਰ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਨ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਨੰਦ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਿਹ ਮੰਜਿਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਹੁਕੇਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਫਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 24

ਹੁਰ ਫਿਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਤੇ ਵਿਹਨ ਮਾਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਰੰਮ ਦੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦ ਸਾਮਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤਨਬਾਹ ਸਮੇਤ ਛੁਟੀਆਂ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸਾਮਲ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 25

ਹੁਰ ਫਿਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ ਫਿਰ ਚੰਗੇਰੇ ਜੀਵਨ ਮਿਆਰ ਮਾਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਹਾਰ, ਕਪੜਾ, ਜ਼ਿਹਾਇਸ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਾਮਲ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਫਿਨਾਵਾ ਇਸ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਬੀਮਾਰੀ, ਅਧੰਗਤਾ, ਵਿਧਵਾਪਨ, ਬੁਵੇਖਾ ਜਾਂ ਬੇਵੰਸ਼ ਗਲਤਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੀ ਦੀ ਆਟਹੋਦ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਸਾਮਲ ਹੈ ।

ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੰਮਣ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਿਸੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਪੁਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 26

ਹੁਕੇਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਵਿਦਿਆ ਮੁਫਤ ਹੋਵੇਗੀ । ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਪੜਾਇਮਰੀ ਵਿਦਿਆ ਮੁਫਤ ਹੋਵੇਗੀ । ਪੜਾਇਮਰੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾਜਮੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਤਰਨੀਰੀ ਤੇ ਕਿੱਤਾ ਸਿਖਿਆ ਤਰ ਹੁਰ ਫਿਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੁਰ ਫਿਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਖਸੀਅਤ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਪੁਰਫੂਲਤਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਨਕਰਾਂ, ਨਸਲੀ ਤੇ ਪਾਰਮਿਰ ਸੰਗਠਨਾ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪੁਰਤੀ ਦੇਸਤੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ, ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਮੰਜਿਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਸੰਪੂਰਣ ਹਾਸਟਰ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ ਰਿਸਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਮਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 27

ਹੁਰ ਫਿਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਵੇਗਾ । ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਮਲ ਕਲਾਵਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਉੱਨਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਹੁਰ ਫਿਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਗਿਆਨਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਫਿਜ਼ਲਾਰੀ ਤੇ ਮਾਇਰ ਧੰਭੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 28

ਹੁਰ ਫਿਰ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਰ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸਟਰੀ ਨਿਜਾਮ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਸਾਮਲ ਕੀਤੇ ਹੱਕ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 29

ਹੁਰ ਫਿਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਪੁਰਤੀ ਕਰਤੰਵ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਵਿਰਾਸ ਸੰਭਵ ਹੈ ।

ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੁਕੇਰ ਵਿਆਰਤੀ ਉਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਨਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੇਵਲ ਟੇਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਿਧਾਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਯੂ.ਐਨ.ਓ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 30

ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਰਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਰਿਸੇ ਸਟੇਟ, ਗਰੁੱਧ ਜਾਂ ਵਿਆਰਤੀ ਨੂੰ ਫਿਹ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਫਿਹੇ ਜਿਹਾ ਰੰਮ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਹੋਣ ।